

SALGIN SÜRECİNDE GÖRME ENGELLİLERİN EĞİTİMİ

Eğitimde Görme Engelliler Derneği

Ekim 2020

SALGIN SÜRECİNDE GÖRME ENGELLİLERİN EĞİTİMİ

Hazırlayan: Eğitimde Görme Engelliler Derneği,

Eğitim Komisyonu

Adres: Sanlıhan, Meşrutiyet Mahallesi, Atatürk Bulvarı,

No 105/605, Kat 6, Kızılay Çankaya/ANKARA

Telefon&Belgegeçer: 0312-418-14-12

E-posta: bilgi@eged.org

Web: www.eged.org

Giriş

Salgın sürecinde eğitimin nasıl devam edeceğine dair belirsizlikler sürüyor. Başlangıçta tüm okullar kapatılmış, EBA ve EBA TV aracılığıyla uzaktan eğitime geçilmişti. Ancak 21 Eylül tarihinden itibaren kademeli olarak yüz yüze eğitim de başladı. Halihazırda bir taraftan uzaktan eğitim devam ederken diğer yandan okulöncesi, ilkokul, 8. sınıf ve 12. sınıflar ile özel eğitim okullarında yüz yüze eğitime geçildi.

Artık yüz yüze eğitim de birtakım yenilikler söz konusu. Sınıflarda sosyal/fiziksel mesafeye ve temizliğe oldukça dikkat etmek gerekiyor. Bu süreçte örneğin, temassız oyun kavramı ile tanıştık. Anlaşılan o ki, öğretmenlerin yeni öğretim yöntem ve tekniklerini keşfetmeye ihtiyacı var.

Görme engellilerin eğitiminde ise, bu ihtiyaç daha fazla ön plana çıkıyor. Çünkü bu süreçte hızla geliştirilen çözümler maalesef istenilen düzeyde kapsayıcı değil. Bu nedenle, Eğitimde Görme engelliler derneği olarak, öğretmenlere yönelik birtakım tavsiyelerimizi içeren bu yazıyı hazırladık.

EGED olarak, salgının başlangıcından beri, eğitimin tüm paydaşlarıyla temas halindeyiz. Son olarak, 20 Ağustos 2020 tarihinde, 45. aylık değerlendirme toplantımızı, "COVID-19'un körlerin eğitim hayatına etkisi" temasıyla çevrimiçi ortamda gerçekleştirdik. Bu toplantıda önerilen çözümler ile üye ve takipçilerimizin çeşitli kanallardan derneğimize ulaştırdıkları görüşleri değerlendirerek uzaktan ve yüz yüze eğitim için ayrı ayrı ipuçları sunuyoruz.

UZAKTAN EĞİTİM İÇİN İPUÇLARI

1. EBA TV'de yalnızca sunuş yoluyla öğretim yapıldığı için öğrencilere çekici gelmiyor. Etkileşimli olan canlı ders uygulamalarını tercih ediyorlar. Canlı dersinizi takip eden öğrenciler arasında görme engelli öğrencinizin de olduğunu unutmayın.
2. EBA TV'deki görsellik içeren sunularda, görme engelli öğrenciler için betimlemelere çoğunlukla yer verilmiyor. Bu yüzden öğrenciler canlı ders uygulamalarına yöneliyorlar. Ancak, canlı ders uygulamalarının yapıldığı çevrimiçi ortamlarda da erişilebilirlik sorunlarıyla karşılaşır ve gerekli desteği göremezlerse, eğitimden uzaklaşabiliyorlar. Bu nedenle özellikle görme engelli öğrencinizle sürekli iletişim halinde olun.
3. Öğrenci ve ailelerle iletişim kurmak için bir plan geliştirin. İletişimin uzaktan öğretimde kilit rol oynadığını unutmayın. Hangi yolla ve ne sıklıkla iletişim kuracağınızı planlayın.
4. Ailelerin evde çevrimiçi öğrenme için günlük veya haftalık bir program geliştirmelerine yardımcı olun. Ebeveynlere ve öğrencilere derslerin / hizmetlerin yapılacağı günleri ve saatleri söyleyin.
5. Öğrenci için hazırladığınız BEP'i gözden geçirin. Hedeflere yönelik sunacağınız hizmetler ve yapacağınız etkinliklerin uzaktan uygulanabilirliğiyle ilgili bir değerlendirme yapın. Öğrenci ve ailesinin görüşlerini alın.
6. Kullanacağınız uzaktan eğitim platformunun görme engellilerin erişimine uygun olduğundan emin olun. Ülkemizde eğitimler ağırlıklı olarak Milli Eğitim Bakanlığının EBA platformu üzerinden devam etmekte. Maalesef bu platformda öğrenciler bir takım erişilebilirlik sorunlarıyla karşılaşılıyorlar. Öğrencinizin neleri yapıp, neleri yapamadığını belirleyin. Gerekliyse, ailenin desteğini alın. Aileyi nasıl destek olabileceği konusunda eğitin.
7. Öğrenciyle paylaşacağınız materyallerin görme engellilerin erişimi için uygun olduğundan emin olun. Video, grafik vb. içeriklerin yazılı ya da sesli açıklamalar içermesi gerektiğini unutmayın. Paylaşacağınız yazı içeren materyallerin, metin tabanlı ve erişilebilirlik açısından uygun olduğundan emin olun.
8. Uzaktan eğitim sürecine, yüz yüze eğitimde olduğu gibi, Braille alfabesinin kullanımını dahil edin. Öğrenciler, evlerinde de Braille kitaplar aracılığıyla konuları çalışabilirler. Braille okuma yazmayı bilen öğrencinizin evinde Braille kitaplarının olmasını teşvik edin. Paylaşacağınız dokümanları önceden planlayabilir, Braille olarak çıktı alabilir, öğrencinize posta yoluyla gönderebilirsiniz. Ailenin desteğini alma ihtiyacı duyuyorsanız, paylaştığınız materyallerin içeriklerini, nerede , ne zaman ve nasıl kullanılacaklarını aileye açıklayın.
9. Öğrenciniz Braille ekran kullanabiliyorsa, paylaşacağınız dokümanları Braille olarak takip edebilir. Bu durumda hazırladığınız dokümanın Braille ekranla uyumlu olmasına dikkat edin.
10. Sınıfınızda az gören bir öğrenciniz olabilir. Öğrenciniz, ekranı büyütme özelliğinden yararlanarak bilgisayar ve tablet kullanabilir. Ancak bunun, öğrencinizin yaptığınız çevrimiçi paylaşımlara ya da elektronik ortamda gönderdiğiniz dokümanlara erişim probleminin ortadan kalktığı anlamına gelmeyebileceğini unutmayın. Canlı ders için kullanacağınız uygulamayı belirlerken, uygulamanın ana ekranında yer alan nesnelerin dağınık olmamasına ve Ekran büyütme seçeneklerinin bilgisayarla uyumlu olmasına dikkat edin. Uygulamanın nasıl kullanıldığı hakkında öğrencinizi önceden bilgilendirin.
11. Basılı materyallerde olduğu gibi, elektronik dokümanlar hazırlarken de, yazı karakterlerinin az gören öğrencinin ihtiyacına uygun boyutlarda olmasına dikkat edin. Mümkünse, içeriği, standart bir ekranda, büyüteç uygulamalarının desteği olmaksızın, öğrencinizin rahatlıkla görebileceği şekilde tasarlayın.

12. Öğretimi desteklemek için mevcut olan fiziksel ve çevrimiçi kaynakları belirleyin. Evdeki bazı eşyaların ve nesnelerin eğitimi destekleyici şekilde yaratıcı olarak kullanılabileceğini unutmayın. Evde bulunabilecek, eğitimi destekleyici materyalleri bulmaları için ailelerle birlikte çalışın.
13. Öğretime başlamadan önce, öğrencinin ve ailenin çevrimiçi ortama uyum sağlamasına olanak tanıyan eğlenceli bir oryantasyon çalışması yapın.
14. Öğrenci, erişilebilirlik sorunları nedeniyle, kullanacağınız çevrimiçi öğrenme platformunu kullanamıyor olabilir. Aile istenen düzeyde teknoloji okur yazarı olmayabilir. Tüm çabalarınıza rağmen öğrenciye destek olabilecek düzeyde teknoloji kullanımına yönelik becerileri geliştiremeyebilir. Yaratıcı çözümler bulmak imkansız değil. Örneğin, canlı derse başlamadan önce görme engelli öğrencinizi cep telefonundan arayabilir, çevrimiçi platformdan diğer öğrencilere sunumunuzu paylaşırken, onun sizi dinlemesini sağlayabilirsiniz. Daha sonra sunumunuzu, anlık mesajlaşma uygulamaları üzerinden öğrencinize ulaştırabilirsiniz. Böylece derste vurgulanan önemli noktaları tekrar etme imkanı olur.

YÜZ YÜZE EĞİTİM İÇİN İPUÇLARI

1. Görme engelli öğrencinize normalden uzun bir baston kullanmasını tavsiye edebilirsiniz. Böylece, önüne çıkan insanlarla arasına daha uzun bir mesafe koyabilir. Tabii ki, bastonu tuttuğu elini ve bastonunu düzenli olarak temizlemesi gerektiğini hatırlatmak yararlı olacaktır.
2. Normalde baston kullanmayan, az gören bir öğrenciniz varsa, ona da bu süreçte baston kullanmayı tavsiye edebilirsiniz. En azından sembolik bir beyaz baston edinebilir. Böylece insanlar görme engelli olduğunu fark ederek sosyal mesafeyi korumaya çalışabilir.
3. Dezenfekte amaçlı kullanılan malzemelerin görme engelli öğrenciniz için kolay ulaşılabilir bir noktada olduğundan emin olun. Önceden yerlerini öğrencinize gösterin. Mümkünse yerlerinde değişiklik yapmayın. Yapılan değişikliklerden öğrencinizi haberdar edin. Gerekirse sırasında bu tür malzemelerin bulunmasını sağlayın.
4. Görme engelli kaynaştırma öğrencisinin sınıfının bina girişine özellikle de lavabolara yakın olması önerilebilir. Böylece giriş çıkışlarda temas riski aza indirilir ve temizlik için lavaboya ulaşım kolaylaşır.
5. Öğrencinizin sınıftan tuvaletlere, bahçeye ya da ihtiyaç duyacağı alanlara, insanlarla temas kurmadan ulaşabilmesi için en kısa yolu belirleyin. Bu rotada, zemine ya da duvara hissedilebilir yüzeyler yerleştirebilirsiniz. Bu yüzeyleri sık sık dezenfekte edin.
6. Sosyal mesafeyi korumak için zeminlere çizilen uyarı çizgilerinin, hissedilebilir olmasına dikkat edin.
7. Öğrencinize bir yere ulaşması ya da bir nesneyi bulması için yardım etmeniz gerekiyorsa, saat yönlerinden, kuzey, güney gibi doğal yönlerden, üzerinde, altında, aşağıda, yukarıda gibi uzamsal ifadelerden yararlanarak betimlemeler yapabilirsiniz.
8. Rehberle yürüyüş, görme engellilerin bağımsız hareket becerileri arasında yer almaktadır. Rehberle yürürken görme engelli birey, rehberin dirseğinden tutar ve bir adım arkasından onu takip eder. Aslında, rehberle yürüyüş doğru bir şekilde uygulanabilirse, sosyal mesafeye uygun bir yöntemdir. Öğrencinize eşlik ederken, onun koluna girmeye çalışmayın. Bir adım önünde durarak öğrencinize dirseğinizi uzatın ve onun sizi bir adım geriden takip etmesini sağlayın. Böyle bir yürüyüşte, hem yüz yüze gelmeyeceksiniz, hem de aranızda en az bir kol mesafesi bulunacak.
9. Ders sırasında, öğrencinizin kullandığı yardımcı teknolojilere temas ettikten sonra hem öğrenciniz, hem de siz ellerinizi dezenfektanlarla temizlemelisiniz.
10. Öğretim sırasında, öğrencinizle birlikte dokunsal bir materyal üzerinde çalışmanız gerekebilir. Bu durumda, öğrencinizin ellerine dokunmanız kaçınılmazdır. Özellikle 1. sınıfta, Braille alfabesi ile okuma yazmayı yeni öğrenen bir öğrenci ile çalışıyorsanız, öğrencinin sırasına, yüz yüze yakın teması önlemesi için, pleksi camdan bir levha yerleştirebilirsiniz. Böylece, camın altından Braille materyal üzerinde çalışabilirsiniz.

Bu önerilerimizin yansira, konuya ilişkin Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yayınlanan içeriklere, haber ve duyurulara göz atabilirsiniz. Bunun için <https://orgm.meb.gov.tr/www/ozel-gereksinimli-ogrencilerin-yuz-yuze-egitim-programi/icerik/1446> adresini ziyaret edebilirsiniz.

SONUÇ

Yüzeyle temasın bulaşma riskini artırdığını düşünürsek, dokunsal öğrenen görme engellilerin risk altında olduğunu düşünürüz. Oysa, Dünya Sağlık Örgütü, herkese göz, burun ve ağza dokunmamasını tavsiye ediyor. Virüsler, kapı kollarından masaüstlerine kadar yüzeylerde bulunabilir ancak, ağız, burun, göz gibi giriş noktaları aracılığıyla vücudumuza aktarılabilir. Dolayısıyla, görme engelliler, elleriyle yüz bölgesine temas etmemek şartıyla, dokunarak eğitimlerine devam edebilirler.

Aynı şekilde, görme engellilerin sosyal mesafeyi korumaları birtakım riskler içeriyormuş gibi görünse de; aslında, bağımsız hareket becerileri doğru kullanılıyorsa ve her zaman olması gereken standart erişilebilirlik düzenlemeleri yapılmışsa, o kadar da yüksek bir riskten söz etmek mümkün değil.

Sonuç olarak, birkaç küçük uyarılama sayesinde, salgın döneminde bile, görme engelli öğrencilerin eğitime erişimini sağlamak mümkün. Unutmayın ki, eğitim herkesin en temel haklarından birisidir. Herkes ve her şey için yeni normallerin konuşulduğu bu salgın döneminde, normların kapsamını daha başından geniş tutmak elimizde. Birlikte neler yapılabileceğini keşfedebiliriz. Kutunun dışına çıkmayı başarabilir, yaratıcı çözümler üzerine düşünebilirsek, kapsayıcı bir eğitim ortamını sağlayabiliriz.